ONDERWIJSMATERIAAL ONTWIKKELEN & AUTEURSRECHTEN

Als docent ben je waarschijnlijk veel bezig met het ontwikkelen van onderwijsmateriaal voor je studenten. Je krijgt dan met verschillende zaken te maken, zoals lesopbouw en leerdoelen, maar ook praktische zaken als online vs. offline en auteursrechten over afbeeldingen of teksten die je wil gebruiken. In dit document deelt Marleen Denissen tips om rekening mee te houden bij het ontwikkelen van onderwijsmateriaal.

Online vs offline

Wil je het lesmateriaal online aanbieden zodat je studenten dit tijd- en plaatsonafhankelijk kunnen volgen?

Of wil je het offline, op papier aanbieden? Op papier is het simpelst, maar niet het meest aantrekkelijk voor studenten. Het biedt minder mogelijkheden. Zo kan je geen oefentoetsen inzetten waarbij de uitslag gelijk na het maken van de toets zichtbaar is voor de studenten. Daarnaast kost het papier. Dit is minder milieuvriendelijk en kost tijd om te printen. Ook zijn er eventuele kosten aan verbonden, denk aan printkosten en kosten om te laten inbinden, die je misschien moet doorberekenen aan de student.
Als je het materiaal meer interactief wil maken, zal je er al snel voor kiezen om het online aan te bieden. Er zijn tal van programma's waar je lesmateriaal in kunt verwerken. Het makkelijkst is om te kijken welk LMS (Learning Management System) je opleiding/school aanbiedt. Voorbeelden zijn Xerte (openbaar), Canvas of Moodle.

Onderwijsmateriaal ontwikkelen

Ook denk je na over de opbouw. Vanuit het kwalificatiedossier zijn er eindtermen bedacht voor het onderwerp waar jij lesmateriaal voor wil maken. Van deze eindtermen kan je niet afwijken.Met deze eindtermen in je achterhoofd bedenk je leerdoelen. De leerdoelen hebben de volgende functies:

- Ze vormen de basis voor het ontwerp en de uitvoering van zowel onderwijs als de toetsing;
- Ze geven aan wat er van de studenten wordt verwacht dat ze leren tijdens de cursus;
- Ze geven een indruk van het bereikte niveau van de geslaagde student.

Leerdoelen zijn daarnaast altijd SMART geformuleerd. Als je deze hebt geformuleerd kun je bedenken hoe je het materiaal vorm wil geven. Is dit alleen platte tekst? Dat is natuurlijk het handigst voor een reader. Of wil je ook kennisclips en quizzen maken? Moet het een zelfstandige module worden voor studenten? Denk aan burgerschap of generiek rekenen. Voor de BBL-studenten is er bijvoorbeeld niet veel tijd om alle lessen op een dag te geven. Dan is zelfstandig lesmateriaal voor de student een uitkomst, zodat studenten het kunnen maken wanneer het voor hen het best uitkomt.

Auteursrecht

Dan komt nu het lastigste. Heb je te maken met copyright of copycat? Oftewel, auteursrecht. Voor lesmateriaal heeft de MBO Raad een reproductieregeling (2014) opgesteld:

- Schoolboeken: maximaal 10% of 10 pagina's
- Tijdschriften en kranten: maximaal 1 artikel
- Websites: maximaal 1 artikel of 25 afbeeldingen uit dezelfde bron

Elke instelling betaalt elk jaar per student een standaard bijdrage aan Reprorecht (bron: https://www.onderwijsenauteursrecht.nl). Check bij je instelling welke extra afspraken zij eventueel hebben gemaakt met bijvoorbeeld uitgevers.

Hoe weet je of er auteursrecht op iets zit? Hiervoor zijn meerdere opties bijvoorbeeld:

- Het symbool © staat voor copyright
- Creative commons, Er zijn zes verschillende licentietypen. Zie https://creativecommons.org voor meer informatie.

Stappenplan rechtenvrije afbeeldingen via Google

STAP 1	STAP 2	STAP 3
Ga naar Google. Zoek een afbeelding, het is vaak handiger om Engelse termen te gebruiken, dat zorgt voor meer hits.	► Klik op tools, dit vind je onder het zoekvlak. ► Klik op gebruikersrechten en kies voor creative commons, deze zijn vaak rechtenvrij mits je de bron vermeldt.	Kies de gewenste afbeelding en kijk in het deelvenster rechts naar de licentiegegevens voor meer informatie over het gebruiken van de afbeelding.

Afbeeldingen maken via platformen zoals Canva en Powtoon

► **Canva |** Als je afbeeldingen maakt met behulp van Canva, vergeet dan niet dat daar ook auteursrechten gelden: https://www.canva.com/nl_nl/help/copyright-design-ownership

► **Powtoon |** Dat geldt ook voor Powtoon. Zo kan je bijvoorbeeld op de site: https://www.powtoon.com/terms-and-conditions onder *"2. Prohibited Activities"* lezen dat het niet de bedoeling is de werken van de site Powtoon zoals animaties/plaatjes te publiceren als eigen werk.
Het gebruikte werk mag alleen worden gedeeld en gebruikt wanneer de website aangeeft dat dit gedeeld mag worden.

Tips voor het rechtenvrij delen van boeken

TIP 1	TIP 2	TIP 3	TIP 4
Linken (een koppeling aanbrengen) naar boeken en leermiddelen is toegestaan als je linkt naar legaal geplaatst materiaal.	Als docent mag je een klein gedeelte van een boek of leermiddel scannen of delen via bijvoorbeeld intranet, een elektronische leeromgeving of een e-mail met je studenten, zonder dat je daarvoor vooraf toestemming hoeft te vragen.	Je mag niet meer dan 10% tot een maximum van tien pagina's van het boek of leermiddel voor het onderwijs scannen of delen.	Reprorecht zorgen ervoor dat de makers een vergoeding ontvangen, zodat zij kunnen blijven investeren in nieuw lesmateriaal. Waarbij voor sommige werkboeken ook nog een maximum geldt van 2500 woorden.

COLOFON

Over Practoraat Mediawijsheid
Het Practoraat Mediawijsheid is een leergemeenschap van mbo-docenten gericht op de ontwikkeling van kennis, expertise en vaardigheden die zij nodig hebben in de snel veranderende en gemedialiseerde onderwijspraktijk.

Met behulp van design thinking voeren we praktijkgericht onderzoek uit dat wordt vertaald naar concreet deelbaar onderwijs op mbomediawijs.nl.

Contact
Practoraat Mediawijsheid
Contactweg 36 | 1014 AN Amsterdam
practoraatmediawijsheid@ma-web.nl
mbomediawijs.nl

Het Practoraat Mediawijsheid is een samenwerking tussen
- Mediacollege Amsterdam
- Hout- en Meubileringscollege
- ROC van Amsterdam MBO College West

Datum uitgave
Juli 2024

Auteurs
Marleen Denissen,
ROC van Amsterdam MBO College West

Ons werk valt onder de Creative Commons licentie